

Um sjónvarp, Goethe, at mjólka heilagum kúm og okkurt annað forvitnisligt

(Framhald frá seinasta leygardag)

6. Sjónvarpið og röntgengeisling

Tað verður sjálfandi at fara ov langt her, at greina út fyrbrigðið »röntgengeisling.« Nevnast skal bert, at röntgengeisling (i hesum sambandi) er tað sama sum ein gjørd (kunstugt framleidd) radioaktiv geisling. Röntgengeislingin er tó heldur vandamiklari enn radioaktiva geislingin.

I mini fyrstu grein um hetta evni nevndi eg bert heilt stutt, at röntgengeislingarnar frá litsjónvarpinum lógu um ásetta vandamarkið (0,1 r pr. viku) og i flestu fornum yvir tað mark, ið t.d. svenski professarin og radiologurin Sivert metir eigur at vera hægsta loyvda mark (0,05 r pr. viku). Eg segði eisini, at øll radioaktiv geisling útyvir tað vanliga (tvs. i okkara umhvørvi) kann elva til genetiskar skaðar — tvs. skaðar, ið kanska ikki koma til sjóndar fyrr enn i 2., 3. ella 4. ættarliði.

So hendi tað, sum so ofta hendir her hjá okkum, um tú sigur nakað, ið ikki hevur staðið i »pensum« hjá ávisum persónum, ið vilja fremja ávis áhugamál: Málið verður sent til »kanningar« hjá einhvørjari »orakelsvarfabrikk« i Keypmannahavn. — I hesum fori »Sundhedsstyrelsen« (sjá »Rættleiðing« hjá Torbein Rein i Dimmalætting 4. 03.78 og greinina hjá J. K. Højgaard i Sosialinum 11. 03.78).

»Sundhedsstyrelsen« vátar (hurra!) at röntgengeisling stendur av litsjónvarpstólunum, men sigur: »at man ikke kan konstatere skadelige røntgenstrålinger«, og verður i hesum sambandi vist til, at Sundhedsstyrelsen (i 1977) hevur »kontrollmalt et stort antal farvefjernsynsmottagere.«

Høvisliga skal her verða skoytt uppi, at ein kann

ing, gjørd i USA fyri nøkrum fáum árum síðani, visti, at av 5000 litsjónvarpstólum — 37 ymisk merkir — høvdu 20% eina geisling yvir tað vandamark sum »US National Council on Radiation, Protection and Measurement« loyvir (endurgivið i enska medisinska tíðarritinum G. P.).

Sjálfandi er tað ein tryggleiki at vita, at sjónvarpstólini verða kannaði av Sundhedsstyrelsen, og óivað lúka eisini øll sjónvarpstól um okkara leiðir ásett »geislingartreytir.« Men tað eg visti á, og tað eg meini er skylda okkara at vita, aðrenn vit byrja við okkara sjónvarpsendingum er, at heimskendir serfrøðingar innan økið meta, at loyvda geislingarmarkið liggur á einari alt ov høgari legu! Markið eigur at vera bert helm-ingurin av tí, tað er i dag sigur m.a. nevndi svenski professarin Siverts. Umleið sama sjónarmið finna vit eisini hjá prof. Fritz Niggli, Zürich (F. Niggli »Strahlen Biologie«, G. Thieme Verlag).

»Søgan« um hetta hægsta loyvda geislingarmark er annars forvitnislig:

Heilt fram til 1925 var talan um eina »geislingardosis«, nevnd i H. E. D., ið svaraði til ta geislingarnøgð, sum eftir 8–10 døgum gjørdi, at húðin fekk ein reyðligan dām. Henda geislingarnøgð er umleið 6.000 ferðir galdandi hægsta mark i dag. (I H. E. D. er umleið 600 r.) I 1925 varð markið sett til 1,4 r pr. viku, og er tað síðan tá við jøvnum millumbili sett longur og longur niður til i 1958, tá vit finga nógaldandi mark — ca. 0,1 r pr. viku — tvs. 1/14 av tí tað var i 1925).

Eg loyvi mær at hava tann ilgruna, at orsökini til at eingin hevur vágað at nomið við hetta mark síðan 1958 er nær knýtt at teirri sannroynd, at litsjónvarpsidnaðurin um hetta mundi fyri álvara gjørdist ein heimsidnaður.

I dag:

Tormóður Dahl, ídnaðarráðgevari

— Tað týðningarmesta argument Sjónvarpsfelagsins er, at tað longu eru 600 sjónvarpstól i Havn, og tí at hesi hava kostað hópin av peningi, er tað »neyðugt« at byrja við regluligum royndarsendingum beinan vegin. J. K. Højgaard, um nú tú (ella eg) hevði stovnað eitt »Innbrottsfelag«, og limirnir i hesum felag høvdu keypt innbrottsamboð fyri milliónupphæddir, og tí kravdu av lögtingi og landsstýri, at landsins lógr skuldu broytast, so limirnir finga høvi at brúka hesi kostnaðarmiklu amboð, ja so hevði tú (ella eg) i dag verið noyddur at sitið og spælt við tinsoldatar hjá Árna Olsen.

Henda myndarliga sammeting er als ikki so burtur úr vón og viti, sum kanska flest øll halda i fyrstu syftu. Munurin er veruliga einans tann, at meðan innbrotstjóvurin ger materiellar skaðar — og teir kunnu altíð lekjast — so ger eitt vána sjónvarp sálarligar skaðar — men hesir kunnu als ikki altíð lekjast. Ti royndur lutur er, at eingin fjølmiðil hevur nær máindum so stóra ávirkan á menniskjans hugsunar- og kensluliv sum júst sjónvarp, skrivur Tormóður Dahl.

Treytin fyri at hesum velduga idnaði i heila tikið kundi verða liv lagað varð júst, at hægsta loyvda geislingarmark ikki fór niður um ca. 0,1 r pr. viku. Geislingarnøgðin frá teimum nýggjastu sjónvarpstólunum er væl minni enn frá teimum eldri (til ca. 1970), so nú er óivað og vónandi ein nýggj lækkan av markinum fyri framan.

Týski »forbundsradharrin i kjarnorkuspurningum« hevur givið út eina skrifttrøð, um hvussu tú eigur at verja teg móti radioaktivum geislingum. I skrifti nr. 3 stendur m.a. at lesa:

»Samantikið má v.ø.ø.

tí kortini týðningarmikið, at vit hava fyrilit til at tær eru har.«

Tað sum her er endurgivið, má sjálfandi ikki misskiljast soleiðis, at um t.d. ein maður er føddur blindur á vinstra eyga, og kona hansara tørvar høgri litlutá, so fáa børn teirra altíð bæði brekini. Hetta hendir bert um brek foreldranna skyldast, at teirra foreldur — t.d. vegna röntgengeisling — hvør sær høvdu fingið slíkan skaða á »arvmolekylí« (DNA-molekylí), at hesin maður og kona vóru fødd ávikavist blindur á vinstra eyga og tørvandi litlutá. (Hendan frágreiðing »haltar« nógv, men tað er torført við fáum orðum at greina út slík fyrbrigði — og okkurt skal jú »Sundhedsstyrelsen« sambært »Jantelógina« hava loyvi at seta fingrarnar á!).

7. Sjónvarpið og ultraljód

Sum óivað kunnugt, finnast serligar »hundafloytur«, ið bert hundur hoyrir. — Somuleiðis er við sjónvarpstólunum: Tað gevur (vegna hin høga »linjufrekvensin«) eisini frá sær eitt sterkt, hvínandi ljód — ultraljód — ið menniskjuni ikki hoyra, men sum harafturimóti t.d. bæði hundar, kettur, mýs, eiturkoppur og fiskar »hoyra« — og verða ávirkaði av. Júst hetta er eisini orsökini til, at hundar og kettur sum oftast rýma frá sjónvarpstólunum, tá tað verður tendrað.

Tað er royndur lutur i mongum sjónvarpsheimum, at smærri »kelidjór«, ið standa nærhendis sjónvarpstólunum doyggja eftir ofta heilt stutta tíð. — Visindaligar kanningar hava prógvað, at orsökini til hetta hongur beinleiðis saman við nevnda ultraljóði, og verður tí eisini mælt til, at t.d. akvariumfiskar og búrfuglar verða settir sum longest frá sjónvarpstólunum.

Um árinini á menniskj- að av ultraljóðinum eri eg ikki førur fyri at siga nógvuttan tað, at árinini i hvussu so er eru har.

8. »Ræðslu-propaganda imóti sjónvarpi«

J. K. Højgaard tekur m.a. soleiðis til orða i Sosialinum hin 11.03.78: »Eg skal ikki gera stórvegis viðmerkingar til tað hann (tvs. eg) skrivaði, tí greinin var úr enda i annan tann reina ræðslupropaganda imóti sjónvarpi i Føroyum.«

Nei, J. K. Højgaard. — Tað eg i fyrstu grein mini og somuleiðis i hesari havi greitt frá um skaðiliga og móguliga skaðiliga árin sjónvarpsins er alt kent, og eigur eisini at vera kent av øllum, ið við ábyrgd starvast innan ella i samband við sjónvarp, og átti tí eisini at verið kent av tær sum fremsti maður i Sjónvarpsfelagnum!

Eitt heilt annað er, at eg sjálfur bleiv ræðsluslign við tankan um, at vit i Føroyum kanska skuldu fáa eitt sjónvarp, ið varð grundað á tey sjónarmið, ið tú, J. K. Højgaard og tin meiningheit eru talsmenn fyri!

Týðningarmesta argument týkkara er, at tað longu eru 600 sjónvarpstól i Havn, og av tí at hesi hava kostað hópin av peningi, er tað »neyðugt« at byrja við regluligum »royndarsendingum« beinan vegin. J. K. Højgaard. Um nú tú (ella eg) hevði stovnað eitt »Innbrottsfelag«, og limirnir i hesum felag høvdu keypt innbrottsamboð fyri milliónupphæddir, og tí kravdu av lögtingi og landsstýri, at landsins lógr skuldu broytast, so limirnir finga høvi at brúka hesi kostnaðarmiklu amboð, ja so hevði tú (ella eg) i dag verið noyddur at sitið og spælt við tinsoldatar hjá Árna Olsen.